

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ivs Ecclesiasticvm

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

II. De Rationabilitate: de Frequentia & Qualitate actuum, ad
Consuetudinem requisitis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62620)

diserte habetur *c. fm.* & plenius tradetur *n. 38.*

ARTICULUS II.

De Rationabilitate: de frequentia & qualitate actuum, ad Consuetudinem requisitis.

SUMMARIUM.

9. *Introducitur à Communitate:*
10. *Non virorum tantum, sed & mulierum.*
11. *Consuetudo esse debet rationabilis.*
12. *Quæ talis aut secus in specie:*
13. *Et generaliter fit.*
14. *Rationabilis etiam est, quæ derogat legi.*
15. *Introducitur per actus frequentatos.*
16. *Hoc est non semel tantum bñve, sed sæpius.*
17. *A Communitate tota, vel majori ejus parte,*
18. *Uniformiter,*
19. *Liberè,*
20. *Publicè ac notoriè:*
21. *Secundum nonnullos Juris,*
22. *Verius etiam solius Facti notorietate,*
23. *Et animò obligandi Sc. iteratos.*
24. *Unde talis animus colligatur.*

9. **I**ntroduci Consuetudo potest à populo, *l. De quibus 32 §. 1. & l. Sed & ea 35. ff. de LL.* Populi autem nomine hic venit quævis communitas perfecta, non solum libera & superiorem in temporalibus non recognoscens: sed etiam subdita, & quæ sui gubernationem, & cum ista legum ferendarum potestatem in Principem transtulit, vel in Optimates sive, ut quidam loquun-

tur, non tantum, quæ legem condere ipsa potest, sed ea etiam, quæ à superiore latis legibus gubernatur, ut sunt Ecclesia, Diœcesis, Ordo Religiosus, Monasterium, Imperium, Regnum, Provincia, Civitas, oppidum &c. sic enim communitas clericorum Papâ inferiorum, imò etiam laicorum, licet SS. Canonibus derogare lege vel statuto nequeat, *can. Institutionis 25. q. 2.* eis tamen contrariam & derogantem consuetudinem, v.g. ab illis præcepti Jejunii aut Festi observatione eximentem, introducere potest, Suarez & Salas *de LL. ille Lib. 7. cap. & n. 9.* Iste verò *disp. 19. S. 6. n. 59.*

Dubium est, an consuetudo introduci valeat à mulierum v.g. monialium communitate, quod cum Panormit. *in c. fm. n. 8.* & aliis, sed ambigè satis, negare videtur Tiraquell. *de Primogen. q. 16. n. 2. & 6.* eâ ductus ratione; quòd lex & consuetudo æquiparentur, *l. De quibus 32. ff. de LL.* & sicut constitutio illius, sic & istius introductio exigit jurisdictionem seu potestatem legislativam & quæ istâ regatur, communitatem perfectam: mulieres autem, in monasterio & quovis alio cætu sociatæ, nec jurisdictionem habeant, nec constituent perfectam communitatem; cum, licet Abbatissis, & similibus Præpositis subjectæ sint, ab his tamen non jurisdictionis & legislativæ, sed æconomica dumtaxat sive domestica potestate regantur. Ex qua ratione infertur, à monialibus certa die jejunandi, audiendi Missam, certum aliquod Officium recitandi obligationem, à propria Regula non impositam induci, vel ab ea impositam tolli usu vel non usu, quantumcunque tempore & quocunque animo continuato, non posse: neque introduci vel abrogari certam solennitatem in actibus capitularibus observandam: licet ea ex quasi

10.

quasi obligatione vel istius tollendæ animò longissimo tempore observata fuerit vel omisa.

Verùm, quia *l. De quibus cit.* Consuetudinem legi, non quoad introductionem sive istius modum, sed quoad jus & obligationem inducendi tollendique vim potissimum æquiparari, ex tenore ejus, uti & ex *l. Sed & ea 35. §. l. Imò 36. ff. de LL.* perspicuum est, firmum non est, quod eà nititur argumentum: quò etiam perperam supponitur jurisdictionem & legis condendæ potestatem exigi in communitate non libera, à qua frequentatis actibus introducit consuetudo; cum ista, ut ad præsentem *Rubr. n. 1.* Panormit. agnoscit, contra Canones introduci valeat à communitate clericorum: quæ legem sacris Canonibus adversantem condendi caret potestate, *can. Institutionis 25 q. 2.* imò lege Ecclesiastica præceptum jejuniæ vel diei festivitatis tolli valeat contraria consuetudine laicorum, ejusmodi legem condendi potestatis de Jure incapacium, *c. Ecclesia 10. de Constit. c. Decernimus 2. de Judiciis &c.* Quare, illic consuetudinis introductio jurisdictionem & potestatem legislativam exigat in superiore eam approbante, in communitate tamen, à qua frequentatis actibus introducit, illam non esse necessariam, sed sufficere capacitatem legis ab ejusmodi superiore recipiendæ, docent Suarez *Lib. 7. de LL. cap. 9. n. 10.* Laiman *Lib. 1. tract. 4. cap. 24. n. 5.* & Pirrhing *ad banc Rubr. n. 8. in fine*, id desumentes ex *l. fin. C. Que sit longa consuet.* quæ & Collegia consuetudines, legis vicem obtinentes, habere dicuntur, utique accedente principis auctoritate seu tacito consensu, Bruneman. *in l. cit. n. 2.* Cum ergo legis recipiendæ capaces sint mulierum tam Regularium quam Secularium communitates, ab his quoque accedente Principis vel præ-

lati tacito consensu introduci poterunt consuetudines, v.g. in omnibus totius Ordinis vel certæ provinciæ aut particulari aliquo monasterio observandæ, ut cum Bartol. *in l. Consuetudinis 2. C. Rubr. cit. n. 13.* docet *cit.* Suarez *n. 11.*

Neque hujusmodi consuetudinibus adversatur contra eas deducta ratio; cum quia moniales, licet domestica duntaxat ab Abbatissis, legislativa tamen potestate reguntur à Prælati, quorum jurisdictioni sunt subjeclæ; ut earum Convencus accenseri valeant communitatibus perfectis: tum verò; quia consuetudinem ab imperfectis etiam communitatibus v.g. à familia aliqua introduci possit, DD. non pauci sustinent apud *cit.* Tyrquell. *n. 4.* & Suarez *n. 9. in fine.*

Porro ad Consuetudinem, à quacunque communitate introducatur, ut Jus non-scriptum, & non abusus vel corruptela sit, à DD. variæ, & à potioribus quatuor conditiones exiguntur:

Et primò quidem, ut sit Rationabilis, *c. fin. cit.* Ratio clara est; quia Consuetudo est lex non scripta, & pro lege suscipitur, §. *Constat. 3. Instit. de I. N. G. & C. can. Consuetudo 5. dist. 1.* atque de hoc circo, sicut lex, sic etiam ipsa debet esse rationabilis, hoc est, honesta, justa, utilis communitati &c. *arg. can. Erit autem lex 2. dist. 4. Sylvester V. Consuetudo q. 1.* Unde Consuetudo, sive potius usus & mos Populi, in rationabilitate deficiens, Corruptela & Abusus vocari solet, *c. fin. cit. c. Quamquam 4. de Constit. n. 6.* & alibi passim.

In particulari autem, an Consuetudo rationi consentanea, vel ab ea aliena sit, certâ & generali Regulâ definiti vix posse; proindeque viri prudentis sive iudicis arbitrio committendum, cum Glossa *in c. 1. V. Rationabilia de Constit. in l. & Panormit. in c. fin. cit. n. 15.* alii de

terpp. & DD. volunt apud *cit.* Suarez *cap. 6. n. 15.* & Gail. *Lib. 2. Observat. 31. n. 13.* Ne autem utriusque Fori iudex pro Consuetudine pronuntiandò, à Juris aut Æquitatis via facile aberret, pro irrationabili & corruptela ferè quamcunque habeat Primò, si contraria sit Juri Naturali aut Divino, *c. fin. cit.* cujusmodi esset, quã permitterentur blasphemia, perjuria, furta, adulteria & similia, de quibus *c. cit.* dicitur, quòd *Tantò graviora snt, quantò diutius infelicem animam detinent alligatam*: quã prius inito & Rato prævaleret matrimonium, postea contractum & consummatum, *c. fin. de Sponsa duor.* quã materia aut forma sacramentorum, à Christo determinatè requisita, mutaretur &c. Secundò, si repugnet Pietati aut Religioni, vel tendat ad diminuendum cultum Divinum, Laiman *in c. fin. cit. n. 7.* cujusmodi essent, quã parentes necessaria alimenta denegarent liberis, aut ab istis illi in necessitate constituti non adjuvarentur: quã canonicis nullã justã causã à Choro absentib⁹ obvenirent Distributiones quotidianã, *c. Unie. de Clericis non resid. in 6.* aut beneficiorum, ratione officii incompatibilium, pluralitas absque omni dispensatione liberè, præsertim in eadem Ecclesia, permitteretur, *c. Unie. in 6.* Tertio, si disciplina Ecclesiasticã nervum dirumpat, *c. Cum inter 5. vg.* quã Interdicti aliarumque censurarũ Ecclesiasticarum libera violatio permitteretur, *c. cit.* aut peccandi licentia vel occasio præberetur, blasphemis, perjuris, adulteris manifestis &c. impunitatem concedendò, *c. Ex parte 10. & ibi Laiman. n. 1.* Quarto, si gravis sit Ecclesiis, eis damnum aut præjudicium, non quodcunque, sed magnum & valde notabile, quòdque eis nullã ratione compensetur, inferendò, vg. ipsarum res &

bona laicorum dispositioni ac direptioni obnoxia reddendò, eorũve liberam & ab omni sclennitate absolutam alienationem Prælati, aliisque administratoribus permittendò, Panormit. *in c. Nulli 5. de Reb. Eccl. alien. n. 6.* aut beneficiorum curatorum institutionem laicis, imò etiam aliis sine ulla Episcopi vel alterius hujusmodi Prælati approbatione tribuendò; *c. Cum satis 4. de Offic. Archidiacon. & ibi Laiman pr.* Quintò, si Libertati Ecclesiasticæ adversetur, *c. Noverit. 19. de Sent. excom. c. Quamquam 4. de Censib. in 6. & Auth. Cassa C. de SS. Eccl. vg.* personas Ecclesiasticas ad Forum seculare trahi permittendò. Sextò, si perniciose sit Reipublicæ, inducendò vg. ad bonorum dissipationem, *c. Ex parte cit.* aut perversionem judiciorum, *c. Ad nostram 3. hic & aliæ similes à SS. Canonibus expressè reprobatae.*

Demum, generaliter irrationabilis **13.** dici fere potest Consuetudo quæcunque, si, quod per eam est introductum, per legem justam non potuit introduci; cum enim ad Consuetudinem quamcunque requiratur consensus legislatoris, quod iustius voluntate & approbatione licitum fieri nequit, etiam Consuetudine licitum reddi & permitti non potest: sicut contra Consuetudinem, permittentem id, quod ejusmodi lege potuit concedi, saltem si à Jure reprobata non sit, pro rationabili habendam, cum Sylvestro *V. Consuetudo n. 2.* & Soto *Lib. 1. de Justitia q. 7. art. 2.* docent Sanchez *Lib. 7. de Matr. disp. 4. n. 14. V. Quod si his*, DD. & Barbosa *in c. fin. cit. hic n. 11.* & suadet Ratio; quòd illæ ipsæ circumstantiæ, quæ legem, etiam Consuetudinem rationabilem reddere possint.

Dubium hõc locò moveri potest & **14.** à DD. solet de rationabilitate Consuetudinis contra legem introducã. Ratio dubitan-

Cc

dubitan-

dubitandi defumitur partim ex *l. Consuetudo 2. C. Quae sit longa consuetudo*, quâ à Constantino Imp. Consuetudini, etsi magna tribuatur authoritas, disertè tamen negatur vis, quâ aut rationem vincat, aut legem: partim ex ratione; quia, hoc ipsò; quòd rationalis sit lex, *can. Erat autem 2. disp. 4.* ei contraria & derogans Consuetudo, tanquam rationabili opposita, deficiet in rationabilitate. Accedit; quòd actus contrarii legi sint peccaminosi; ac proinde, sicut cetera peccata omnia, sic etiam ipsi rectè rationi aduersentur.

Sed etiam huiusmodi consuetudinem rationabilem esse posse, clarè supponitur *c. fin. cit.* & colligitur à paritate legis posterioris, priori contrariæ eamque abrogantis: quam rationabilem esse posse, constat ex *c. Alma 24. pr. de Sent. Excom. in 6. & Extravag. Unic. de Torneamentis*. Est autem Consuetudo, contra legem introducta, rationalis, non pro tempore, quòd lex durat: sed pro eo, quòd lex, quæ stante diuturnâ & constanti sui violatione utilis esse desinit, sublata, eique contrarium Jus Consuetudinarium est introductum; quia rationi conuenit, & Reipublicæ expedit, cives ad obseruantiam talis legis, utpote jam nimis difficilis & moraliter impossibilis, ac proinde Reipublicæ non amplius utilis, non teneri; ne culpæ continuentur, *Palao tract. 3. disp. 3. p. 2. n. 3.* & *Gonzalez in c. fin. cit. n. 11.* Unde in contrarium allata ratio planè evanescit.

Neque admodum urget textus; quia, ut Cujacii & aliorum expositiones prætermittam, illud Imp. pronuntiatum de Consuetudine, legitimis & præsertim *c. fin. cit.* requisitis conditionibus destitutâ procedere, ex communi DD. sensu advertit Suarez *cap. cit. n. 23.* Gonzalez autem *in c. fin. cit. n. 14.* illò Consuetu-

dini, non quam nos adstruimus!, legi derogandi: sed majorem duntaxat quam est legis, vim negari existimat ferè, sicut *Feud. Lib. 2. cap. 1.* legi, etsi non vilis authoritas tribuatur, clarè tamen negatur vis, *Quâ usum vincat aut mores*. Quas expositiones, licet difficultate non carere agnoscat, minimè tamen absurdas vocat Brunemannus *in l. cit. n. 4.* Et meritò: Priorem quidem; quia, sicut lex aut statutum, non legitime latum vel promulgatum: sic & lege præscriptis conditionibus deflucta Consuetudo legi prævalere, eamque vincere non potest. Posterioriorem verò; quia vis & authoritas patet & à legislatoris voluntate accepta competit utrique; cum, juxta dicta, quòd per legem, etiam per Consuetudinem, à Lege non reprobata, fieri possit: & sicut illa huic, sic ista illi, cum legislatoris voluntas non resistit, valeat derogare.

Secundò, ad Consuetudinem requiritur frequentia actuum, *l. 1. C. Quae sit longa consuet.* Consuetudo enim vocatur, quòd in communi sit usu, *can. Consuetudo cit.* Usus autem significat actus frequentatos. Quot autem actus iterati esse debeant, ut frequentati censeantur, magna dissensio est inter Doctores; sunt enim, qui cum *VV. ICTY & Sylvestro V. Consuetudo q. 4.* duos sufficere existiment, *arg. can. Ita nos 25. q. 2. & l. Nemo 3. C. de Episc. audient.* Sed malè, quia imprimis textu illò non agitur de Consuetudine, Juris non scripti sive legis rationem habente: sed de ea, quæ est meri facti, sive de assuetudine delinquendi, crimen aggravante, & huiusmodi reum graviore pœnæ obnoxium reddente, ut *in l. Consuetudinis cit.* advertit *Bar. tol. n. 12.* Deinde quia frequenter censetur, quòd sit assiduo, *l. Item apud 15. §. 22. ff. de Injuriis*, & non solum bis aut

bis aut etiam ter. Imò actus sæpius repetitos plerumque exigi, non obscure desumitur ex eo; quòd continuandi sint longò tempore, & non rarò singulis annis iterandi; sic enim, ut Festi vel jejunii certò die observandi obligatio Consuetudine introducat vel tollatur, necessarium est, ut talis dies festivè aut cum prævio jejunio ut minimùm decem annis sit celebrata, ut rectè observat *cit.* Suarez *cap. 10. n. 4.* & Pontius *Lib. 6. de Matrim. cap. 6. n. 1.* Quare meritò illi & melioris notæ DD. plerique judicis, rem circa quam Consuetudo versatur, communitatem, quam ea spectat, rerùmque circumstantias ponderantis, prudenti arbitrio committunt, quoties iterari actus debeant & frequentari, ut ex iis populus consensisse & obligationem inducere vel tollere voluisse, intelligatur; cum, quot actus ad frequentiam exigantur, Jure nullibi sit expressum; & sine lege sive Jure loqui erubescant. *l. Illam 19. C. de Collat. & Novell. 18. cap. 5.*

17. Debent autem hi actus esse frequentati Primò, à tota communitate, vel saltem majori istius parte, Glossa *in c. fin. cit. V. Legitimè Rochus de Curte Tract. cit. f. 4. n. 2. & cit.* Suarez *cap. 9. n. 12.* quia consuetudo introduci debet tacitò consensu populi, qui ex majoris tantùm partis actibus desumi potest, *arg. c. 1. De iis, que à majori & l. Quòd major 19. ff. ad Municipal.*

18. Secundò, uniformiter; quia ex actibus difformiter exercitis & continuatis non intelligitur, quid populus servari velit; cum tamen, sicut lex, sic etiam consuetudo debeat esse certa & manifesta, *arg. c. Abbate 25. de V. S. Hostiensis hic S. fin.*

19. Tertiò, liberè; quia, si ejusmodi actus ex ignorantia, errore, aut vi, graviq; metu frequentarentur, ex ipsis tacitus consensus & conventio populi, quæ con-

suetudo introducitur, *l. De quibus in fin. & l. Sed & ea cit.* non rectè colligeretur, *cit.* Suarez *cap. 12. à num. 1.* & Palao *disp. 3. cit. p. 2. §. 3. num. 11.*

Neque obstat textus, *Quòd non ratione introductum, sed errore primùm, deinde consuetudine obtentum est, in aliis similibus non obrinet, l. 39. ff. de LL.* quia commodè intelligi potest, & à *cit.* Suarez *num. 6.* explicatur de consuetudine improprie dicta, sive de præscriptione: quæ sine ratione, hoc est, verò titulò, & per errorem, hoc est, bonà fide inchoatur, & perfecta ultra propriam materiam non extenditur. Non magis adverstatur, si de proprie accepta sive legali consuetudine loqui dicatur; cum talis consuetudo, hoc ipso, quòd non ratione & per errorem introducta sit, non valeat, neque tribuat jus ad actus, prioribus & per errorem gestis similes, exercendos, secundùm Glossam *fin. in c. cit.* & Zæcium *Comment. in ff. de LL. ad l. De quibus cit. num. 9.*

Quarò, publicè & notoriè, saltem notorietate Facti, quia ex actibus à privatis, & clam atque in occulto exercitis, totius aut majoris partis populi tacitus consensus intervenisse, non intelligitur, Sylvester *V. Consuetudo, q. 4. cit. n. 6.* & Vallensis *hic §. 2. num. 5.*

Non desunt, qui cum Glossa *in c. Abbate 25. V. Contradição de V. S.* notorietatem Juris, sive actus obtentos in judicio contradictorio, & juri Consuetudinario conformes exigant, propter textus imprimis *l. Cum de consuetudine 34. ff. de LL.* ubi Ulpianus monet, in consuetudine se fundanti primò explorandum, an in contradictorio judicio aliquando firmata sit. Sed textus iste non loquitur de necessitate ad valorem, sed de utilitate ad consuetudinis probationem; cujus onere relevatur, qui pro ea allegare potest

potest actus ejusmodi judiciales, Bruneman in l. cit. n. 1. & Palao cit. §. 3. n. 10. Deinde c. Abbate 15. de V. S. quod consuetudo pro insufficiente habetur; quod in judicio contradictorio non sit probata. Verum, ut taceam; quod hæc tantum sit allegatio partis litigantis, cui sententia Papæ non fuit conformis: ut, inquam, hoc taceam, textu hoc sermo non est de consuetudine propriè dicta & Legali, sed de impropiè dicta seu præscriptione juris eligendi Prælaturam: & si de propriè dicta sermo esset, inde plus non inferretur, quam eam allegatis actibus judicialibus, optimè probari, Panormit. in c. cit. n. 13. & cit. Suarez cap. 11. n. 5.

22. Unde apud modernos DD. communiter receptum est, consuetudinem introduci posse per actus extrajudiciales; quia his solis frequentatis potest evadere rationabilis & legitimè præscripta: quod solum exigitur c. fin. hic & l. De quibus 32. ff. de LL. & tacitus populi consensus, l. cit. & l. Sed & ea cit. ad consuetudinem requisitus, æquè per illos, quàm per judiciales actus haberi potest. Confirmatur; quia, si necessariò requirerentur actus obtenti in judicio contradictorio, tum vel in favorem alicujus consuetudinis lata prima sententia esset injusta; quia ante ipsam actus in judicio contradictorio obtenti non darentur: vel consuetudo ante omnia sua requisita perfecta supponeretur, Panormit. in c. cit. num. 15. Palao tract. & disp. 3. p. 2. §. 3. num. 10. & Magnificus Collega D. Dominic. Bassus Tract. de Consuet. num. 56.

23. Quintò, actus frequentatos esse necesse est animò obligationem introducendi, vel si consuetudo legi contraria sit, tollendi, ut cum Gloss. fin. in c. fin. cit. & Panormit. ibi num. 17. Rocho de Curte Tract. cit. f. 4. n. 35. communiter tradunt DD. pro Regula habentes; quod per

actus merè sive liberæ facultatis non inducatur præscriptio vel consuetudo, arg. l. Viam 2. ff. de Via & itin. publ. quia actus agentium non operantur ultra intentionem eorum, c. fin. de Præbend. & l. Non omnis 19. ff. Si certum pet. Ratio ulterior est; quia nulla obligatio imponitur, nisi per voluntatem alicujus obligantis, atque idcirco sicut lex à Legislatoris, sic consuetudo, ut obliget vel deobliget, à voluntate populi, obligationem imponere vel tollere volentis, procedere debet. Clarè hoc patet ex eo, quod, licet universali & immemoriali usu Fidelium passim recepta sit salutatio Deiparæ ad consuetum pulsum campanæ, aspersio aquæ litralis ad ingressum aut egressum templi, sumptio Sacrorum cinerum ad initium Quadragesimæ & Palmarum ultimæ Dominicæ ejusdem, ad ea tamen obligatio non detur idèò solum; quod hujusmodi ritus & actus à populo Christiano liberè, solo pietatis studio, & absque animò obligationem inducendi, frequentantur.

Porro, an actus animò inducendi obligationem, vel liberè & solò devotionis studio, frequentantur, cit. Suarez cap. 15. num. 13. eumque secutus Palao cit. p. 2. §. 3. num. 13. permittunt arbitrio viri prudentis, ipsorum actuum, eoque frequentantium personarum qualitates, aliasque circumstantias ponderantis; cum, si actuum frequentatio valde utilis communitati, vel illorù materia valde difficilis sit; & nihilominus à populo communiter observentur: vel, si viri timorati morem religiosè observent, & male sentiant de transgressoribus: vel hi à Prælatis & Magistratibus puniantur, præsumi valeat, eos obligationem inducendæ animò frequentari; ob similes enim causas Clericos sæculares, & Religionem profestros, ad horas Canonicas obligari, jam olim, nullâ lege existente, præsumebatur. Si verò

Si verò tales circumstantiæ non appareant, in dubio rationabiliter præsumitur, actus merè libera voluntate frequentari, hoc ipsò; quòd in dubio obligari velle, nemo præsumatur, arg. l. *Arrianus* 47. ff. de O. & A.

ARTICULUS III.

De consensu Legislatoris & diuturnitate temporis, ad eandem requisitis.

SUMMARIUM.

25. Consuetudo etiam exigit consensum Legislatoris,
26. Saltem iudicium, sive legalem,
27. Et diuturnitatem temporis:
28. Non tamen quadragenarii, si legi Ecclesiastica deroget:
29. Aut, si Legislator absens, 20. annorum:
30. Sed saltem decemalis:
31. Et, si Legislatoris conniventia accedat, temporis brevioris:
32. Nisi eà jus Ecclesia ladatur.
33. Ad Consuetudinem requiritur tempus continuum.
34. Ad eandem bonam fidem exigi, VV. asserunt:
35. Melioris nota RR. DD. negant:
36. Nisi alterius jus ladat vel perimat.

25. TERTIO, ad consuetudinem exigitur consensus Legislatoris: quod de consuetudine, à communitate libera introducta, patet ex l. *De quibus* 32. §. 1. Sed & ea 35. ff. de LL. de qua, & eà etiam, quæ à communitate subdita introducit, ratio est; quia vera consuetudo est Jus non-scriptum, & can.

Consuetudo. 5. dist. 1. l. *De quibus cit.* suscipi & custodiri dicitur pro lege: quæ sine publicæ potestatis, hoc est, Legislatoris voluntate introduci non potest. Ita ferè convenit inter DD.

Non etiam, qualis ejus consensus sufficiens, & necessarius sit; sunt enim, qui cum Pontio *Lib. 6. de Matrim. cap. 6. num. 7.* exigant specialem sive Personalem, quòd mores populi, actus frequentantis, Legislator expressè approbet, aut saltem sciens, cum posset, non prohibeat vel reclamet. Rationem iste reddit; quòd à Principe non omnes Consuetudines, sed aliquæ tantùm approbentur: aliæ verò reprobentur. Sed ejus exigua vis est; cum enim à Jure ea solùm consuetudo approbetur & permittatur, quæ est *rationabilis & legitime præscripta*, c. *fin.* hoc ipsò; quòd aliqua consuetudinationi congrua & legitime præscripta sit, verum Jus non scriptum erit: etiam si à Principe specialiter non approbatur, imò ignoretur.

Quare melius alii cum Panormit. in c. *cit. num. 13.* & Rocho de Curte *Tract. 26.* de Consuet. §. 4. num. 11. Covarruvia in Reg. *Possessor p. 2. pr. num. 9. §. Tertio* Suarez de LL. *lib. 1. cap. 13. à num. 6.* & aliis DD. *cit.* Barbola de *Offic. Episc. alleg. 114. num. 7.* Legislatoris consensum non alium requirunt, quàm Legalem, sive, ut etiam vocatur, Juridicum, qui habetur per leges & SS. Canones, populi moribus introductam consuetudinem approbantes, eique, si *rationabilis & legitime præscripta sit*, Juris vim tribuentes, c. *fin. cit. l. De quibus cit. §. 1. fin. C. Quæ sit longa consuetudo.*

Quartò, diuturnitas temporis, can. *Consuetudinis 4. dist. 11. c. fin. l. de quibus 32. §. 1. cum ll. seqq. ff. de LL. Rubric & text. C. Quæ sit longa consuetudo*, Juris non-scripti vim tribuentes Consuetu-